8. 9. 2016

ID: 102835

Závazek

Uzavřou-li účastníci smlouvu s alternativním plněním, přičemž jedno ze dvou individualizovaných plnění je neurčité (není jasný rozsah plnění, které má dlužník poskytnout), pak je-li zbývající plnění dostatečně určité, je smlouva v rozsahu neurčitého plnění částečně neplatná (§ 41 obč. zák.), a závazek se tak stává ipso facto závazkem s jediným předmětem plnění, neboť dlužník nemůže platně vykonat volbu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Cdo 784/2015, ze dne 25.5.2016)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce Z. S., zastoupeného Mgr. M.P., advokátem se sídlem v P., proti žalovanému Ing. M. S., zastoupenému Mgr. M.B., advokátem se sídlem v P., o 150.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Prostějově pod sp. zn. 7 C 360/2010, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 20. 6. 2014, č. j. 17 Co 424/2011-118, ve znění opravného usnesení ze dne 20. 6. 2014, č. j. 17 Co 424/2011-119, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 20. 6. 2014, č. j. 17 Co 424/2011-118, ve znění opravného usnesení ze dne 20. 6. 2014, č. j. 17 Co 424/2011-119, se ruší a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Prostějově (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 29. 6. 2011, č. j. 7 C 360/2010-45, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci 150.000,- Kč s blíže specifikovaným úrokem z prodlení a rozhodl o nákladech řízení. Vzal za prokázané, že účastníci uzavřeli dne 26. 3. 2007 smlouvu, kterou se žalovaný (zajistitel) zavázal zajistit pro žalobce (budoucího nabyvatele) převod vlastnického práva ke garáži a kolně nacházejících se v budově bez č.p./č.e. - v zemědělské stavbě, postavené na pozemku p. č. 1317/7, bez vlastnického práva k alikvotnímu podílu na tomto pozemku v k. ú. a obci U., okres P., vyznačených modrou barvou na geometrickém plánu, tvořícímu součást smlouvy (dále jen „smlouva“ nebo „předmětná smlouva“). Závazek měl splnit do 31. 12. 2007, přičemž žalobce se zavázal zaplatit mu za tuto činnost 150.000,- Kč. Nezajistil-li by žalovaný převod vlastnického práva k uvedeným prostorám ve sjednaném termínu, měl žalobci zaplatit smluvní pokutu 150.000,- Kč a penále ve výši 500,- Kč denně až do uhrazení smluvní pokuty (čl. V. věta druhá smlouvy). K převodu vlastnického práva předmětných nemovitostí na žalobce došlo až smlouvou uzavřenou dne 10. 3. 2008. Soud prvního stupně zjistil, že v řízení o udělení souhlasu k vydání úschovy, vedeném před Okresním soudem v Prostějově pod sp. zn. 5 C 355/2008, které skončilo rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 19. dubna 2010, č. j. 17 Co 423/2009-58, byla žaloba zamítnuta. Jako předběžnou přitom řešil otázku určitosti a tedy i platnosti smlouvy ze dne 26. 3. 2007 z pohledu § 37 odst. 1, § 544 odst. 1 a 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), a § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky ve znění pozdějších předpisů. Uzavřel, že předmět smlouvy je „dostatečně, srozumitelně a nezaměnitelně vymezen a zmíněná smlouva je i v části pod bodem I. platným právním úkonem“. Jako platný následně posoudil i čl. V. smlouvy, přestože „určité výhrady by mohly být vůči výši penále uvedenému v bodě IV. a V. smlouvy“, s tím, že „případná neplatnost smlouvy v této části by neměla za následek neplatnost předmětné smlouvy jako celku“. Na tomto místě dovodil, že žalovaný nesplnil svoji povinnost ve lhůtě do 31. 12. 2007, a je proto povinen zaplatit žalobci dohodnutou smluvní pokutu.

Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 22. května 2012, č. j. 17 Co 424/2011-74, změnil rozsudek

soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů. Neztotožnil se s jeho názorem na platnost smlouvy ze dne 26. 3. 2007. Zdůraznil, že zajištění převodu vlastnictví se mělo týkat nemovitostí, které nejsou v katastru zapsány jako samostatné nebytové či jiné prostory ani jako samostatné objekty, přičemž ve smlouvě byly identifikovány jen barevně v geometrickém plánu. Za této situace odvolací soud nepovažoval jejich individualizaci za jasnou a určitou, neboť vymezení nemovitostí nedosahuje takové kvality, aby nemohly být zaměněny s jinými. Připustil, že řádně je označena sice budova, v níž se dotčená garáž a kolna nacházejí, avšak uvedené na závěru o neurčitosti a neplatnosti smlouvy nic nemění. Je-li neplatná smlouva o zajištění převodu vlastnictví podle § 37 obč. zák., je neplatné rovněž ujednání o smluvní pokutě, ze kterého žalobce dovozuje svůj nárok, jelikož zajištění závazku smluvní pokutou je závislé na existenci a platnosti vlastní smlouvy.

Rozsudkem ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 33 Cdo 3503/2012, Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. 5. 2012, č. j. 17 Co 424/2011-74, a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Zdůraznil, že účastníci smlouvy si dohodli, že závazek lze splnit i tím způsobem, že žalovaný zajistí žalobci nabytí vlastnického práva ke spoluvlastnickému podílu na celém objektu bez č. p./č. e. - zemědělské stavbě, postavenému na pozemku p. č. 1317/7, bez současného získání spoluvlastnického práva (odpovídajícího podílu) na pozemku p. č. 1317/7 (viz čl. I. odst. 2 smlouvy), což odpovídá alternativnímu závazku podle § 561 odst. 1 obč. zák. Žalovaný mohl (podle své volby) splnit závazek vůči žalobci buď zajištěním převodu vlastnictví ke garáži a kolně nebo nabytím spoluvlastnického podílu k zemědělské stavbě na pozemku p. č. 1317/7. Nejvyšší soud odvolacímu soudu vytkl, v situaci, kdy dovodil, že je neplatným pro neurčitost závazek zajistit nabytí vlastnictví k prostorám, které nejsou samostatnou věcí, se již nezabýval otázkou, zda v případě alternativního závazku, je-li jedno z plnění nemožné či neurčité (§ 37 odst. 1 a 2 obč. zák.), vůbec vznikne platný závazkový vztah, popř. jaký má vliv v takovém případě na závazek dlužníka určitost druhého (alternativního) plnění.

Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 20. 6. 2014, č. j. 17 Co 424/2011-118, ve znění opravného usnesení ze dne 20. 6. 2014, č. j. 17 Co 424/2011-119, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů. Vyšel z toho, že účastníci dne 26. 3. 2007 uzavřeli smlouvu o zajištění převodu vlastnických práv k nemovitosti, jejímž předmětem plnění bylo zajištění převodu vlastnických práv ke garáži a kolně situovaným v budově bez č. p./č. e. - zemědělské stavbě, postavené na pozemku p.č. 1317/7, bez vlastnického práva k alikvotnímu podílu na tomuto pozemku, k. ú. U., obec U., okres P., vyznačeným na geometrickém plánu tvořícím nedílnou součást této smlouvy modrou barvou, ve lhůtě do 31. 12. 2007. Smluvní strany se dohodly, že předmět smlouvy bude splněn i za situace, že žalobce získá vlastnické právo jen ke spoluvlastnickému podílu na celém objektu bez č. p./č. e. - zemědělské stavbě, postavené na pozemku p. č. 1317/7 s právem užívání výše popsaných prostor, bez vlastnického práva k alikvotnímu podílu na pozemku p.č. 1317/7. Pro případ, že žalovaný svůj závazek nesplní, měl žalobci zaplatit smluvní pokutu ve výši 150.000,- Kč. K převodu vlastnického práva na žalobce došlo až smlouvou uzavřenou dne 10. 3. 2008. Odvolací soud setrval na právním závěru, že smlouva ze dne 26. 3. 2007 je podle § 37 odst. 1 obč. zák. neurčitá v části, podle níž měl žalovaný zajistit převod vlastnických práv k nemovitostem, specifikovaným v čl. I. odst. 1. smlouvy. Tyto nemovitosti (jejich část) nejsou zapsány v katastru jako samostatné nebytové či jiné prostory ani jako samostatné objekty, přičemž ve smlouvě byly identifikovány jen barevně v geometrickém plánu. Za této situace nejsou nemovitosti náležitě vymezeny tak, aby mohly být zcela jednoznačně individualizovány. Vázán právním názorem dovolacího soudu zopakoval, že žalovaný mohl splnit závazek ze smlouvy poskytnutím - podle své volby - jednoho ze dvou plnění. Směřovala-li vůle smluvních stran k dohodě o dvou možných plněních, přičemž identifikace jednoho z nich je neurčitá, nemůže platně vzniknout ani závazek poskytnout druhé, původně alternativní, plnění. Jako obiter dictum odvolací soud dodal, že nepovažuje ujednání čl. I odst. 2 smlouvy za určité ze stejných důvodů jako v případě čl. I. odst. 1

smlouvy. Nevznikl-li platný závazek k plnění, nemohlo žalobci vzniknout ani právo na zaplacení smluvní pokuty.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce (dále též „dovolatel“) dovolání, které má za přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť - posuzováno podle obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) - má za to, že otázku platnosti smlouvy s alternativním plněním při neurčitosti jednoho z více dohodnutých plnění dovolací soud ve své rozhodovací činnosti dosud nevyřešil.

Nesprávným shledává právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) vycházející ze závěru, že při neurčitosti jednoho ze dvou alternativně dohodnutých způsobů splnění závazku ztratil dlužník možnost volby, a proto (přes určitost druhého plnění) je neplatná celá smlouva. Dovolatel prosazuje názor, že odpadnutím jedné z alternativ plnění, se pouze omezuje právo volby dlužníka a nedochází k zániku smluvního vztahu. V rozporu s výkladovými pravidly považuje za chybný závěr odvolacího soudu o neurčitosti druhého (alternativního) plnění, tj. zajištění nabytí spoluvlastnického podílu na blíže specifikované nemovitosti. S tímto odůvodněním žalobce navrhl zrušit rozsudek odvolacího soudu.

Žalovaný, ztotožňuje se s právním názorem odvolacího soudu, navrhl dovolání jako nedůvodné zamítnout.

Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srovnej čl. II. bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., dále opět jen „o. s. ř.“).

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Dovolání je přípustné, protože rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, totiž na posouzení trvání právního vztahu s alternativním plněním v situaci, je-li jedno ze dvou alternativně sjednaných plnění neurčité a smlouva je v této části neplatná.

Dovolací soud předesílá, že je vázán skutkovým stavem zjištěným odvolacím soudem a jeho správnost, jakož i samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem, nelze v režimu dovolacího řízení podle občanského soudního řízení ve znění účinném od 1. 1. 2013 úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem.

Právní posouzení je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 561 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srovnej § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb.) – dále jen „obč. zák, lze-li závazek splnit více způsoby, má právo volby dlužník, nebylo-li dohodnuto jinak.

Ze skutkových zjištění soudů obou stupňů v návaznosti na obsah spisu vyplývá, že účastníci dne 26. 3. 2007 uzavřeli smlouvu „o zajištění převodu vlastnických práv k nemovitosti“, jejímž předmětem

plnění bylo zajištění převodu vlastnických práv ke garáži a kolně situované v budově bez č. p./č. e. - zemědělské stavbě, postavené na pozemku p.č. 1317/7, bez vlastnického práva k alikvotnímu podílu na tomuto pozemku, k. ú. U., obec U., okres P. vyznačeným na geometrickém plánu tvořícím nedílnou součást této smlouvy modrou barvou (čl. I. odst. 1 smlouvy). Dohodli se, že předmět smlouvy bude splněn i za situace, že žalobce získá vlastnické právo jen ke spoluvlastnickému podílu na celém objektu bez č. p./č. e. - zemědělské stavbě, postavené na pozemku p. č. 1317/7 s právem užívání výše popsaných prostor, bez vlastnického práva k alikvotnímu podílu na pozemku p.č. 1317/7 (čl. I. odst. 2 smlouvy).

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 33 Cdo 3503/2012, akcentoval, že dohodli-li se účastníci na tom, že závazek lze splnit i zajištěním možnosti pro žalobce nabýt spoluvlastnický podíl k blíže označené nemovitosti, sjednali si alternativní způsob splnění podle § 561 odst. 1 obč. zák. Žalovaný tak mohl (podle své volby) buď zajistit převod vlastnictví ke garáži a kolně nebo spoluvlastnického podílu k zemědělské stavbě na pozemku p. č. 1317/7 s právem užívání popsaných prostor.

Se zřetelem k závěru odvolacího soudu o neurčitosti ujednání o povinnosti žalovaného zajistit „převod vlastnického práva ke garáži a kolně nacházejících se v budově bez č.p./č.e. - v zemědělské stavbě, postavené na pozemku p. č. 1317/7, bez vlastnického práva k alikvotnímu podílu na tomto pozemku v k. ú. a obci U., okres P., vyznačených modrou barvou na geometrickém plánu, tvořícímu součást smlouvy“, má Nejvyšší soud za to, že alternativně určené plnění zajistit „nabytí spoluvlastnického podílu k celému objektu bez č. p./č. e. - zemědělské stavbě, postavenému na pozemku p. č. 1317/7, s právem užívání výše popsaných prostor, bez současného získání spoluvlastnického práva (odpovídajícího podílu) na pozemku p. č. 1317/7“, je dostatečně určité a smlouva v této části není neplatná.

Nutno mít na zřeteli, že předmět tzv. alternativního závazku je určen zástupným způsobem, tzn. tak, že náleží-li dlužníkovi právo volby, má plnit jen jedno z několika individuálně určených plnění (tzn. poskytnout jedno nebo druhé plnění). Při sjednávání takového závazku dlužník dává najevo, že je připraven poskytnout každé z alternativních plnění, přičemž si může zvolit, které jedno z nich nakonec použije ke splnění svého závazku. Zákon v ustanovení § 576 obč. zák. předpokládá, že po vzniku právního vztahu může se jedno z více volitelných plnění - ještě předtím, než byla vykonána volba - stát nemožným. V takovém případě podle § 576 věty prvé obč. zák. závazek nezaniká, ale omezuje se jeho alternativnost, příp. závazek se stává jednoduchým (zbývá-li jen jedno plnění). Ve smyslu tohoto ustanovení lze volit ze zbývajících (alespoň dvou) plnění, příp. volba zcela odpadá a předmětem závazku je pouze jediné zbývající plnění. Jen tehdy, kdy nemožnost tohoto plnění způsobila osoba, která nemá právo volby plnění, může druhá strana od smlouvy odstoupit (§ 576 věty druhá obč. zák.).

Uzavřou-li účastníci smlouvu s alternativním plněním, přičemž jedno ze dvou individualizovaných plnění je neurčité (není jasný rozsah plnění, které má dlužník poskytnout), pak je-li zbývající plnění dostatečně určité, je smlouva v rozsahu neurčitého plnění částečně neplatná (§ 41 obč. zák.), a závazek se tak stává ipso facto závazkem s jediným předmětem plnění, neboť dlužník nemůže platně vykonat volbu.

Z pohledu shora učiněných závěrů není rozhodnutí odvolacího soudu věcně správné; dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn důvodně, a proto Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- Odpovědnost za vady
- Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (jiných) osob
- Mezinárodní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Smlouva o dílo (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitelský úvěr (exkluzivně pro předplatitele)
- Starobní důchod (exkluzivně pro předplatitele)
- Veřejná obchodní společnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Vypořádání SJM (exkluzivně pro předplatitele)
- Přiměřené protiplnění
- Předkupní právo
- Ochrana osobnosti